



HÖGSKOLAN
DALARNA

Uppsats

Religionsundervisning och värdegrundsarbetet i kristna konfessionella skolor

Författare: Anna Sundström

Handledare: Urban Claesson

Examinator: Torsten Hylén

Medbedömare: Björn Falkevall

Ämne: Religion

Kurskod: RK2024

Poäng: 15p

Högskolan Dalarna

791 88 Falun

Sweden

. Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker open access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten open access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (fritt tillgänglig på nätet, open access):

Ja

Nej

Högskolan Dalarna – SE-791 88 Falun – Tel 023-77 80 00

Abstract

The aim of this paper was to investigate how the subject of religious studies was portrayed by teachers when it comes to selection and implementation of the subject in Christian confessional schools. Also how the schools and teachers depicted how religion permeated their daily activities. Another aspect which was investigated was how ethics within the religious subject was portrayed and how the work regarding the schools ethic values was executed.

The questions raised were the following; what does a teacher at a Christian school incorporate into his/her teachings of the subject, and how does the teacher incorporate other religions into the subject? How do the teachers present Christianity during the religious studies classes and other activities? How does the confessional school work with values and ethics?

The teachers who were interviewed were, Henrik, Oskar and Bertil. Henrik feels the need for a Christian school to exist because it provides a sanctuary for children with a certain faith and allows them to study and be part of a school which is permeated by Christian values. Oskar says that the reason they established the school in the first place was because of the atmosphere at the time. Christian confessional schools had just been permitted and there were strong protests throughout society that Christian studies had been removed from the curriculum in 1969. Bertil believes that a Christian school was needed to meet the specific demands at the time.

When it comes to results, all of the above mentioned teachers say that they mainly work with the five world religions and alternative religions. Within Christianity and ethics/morals the three teachers focus on practically the same aspects and work in similar ways. The schools resemble each other when it comes to working with values, especially regarding the topics of bullying, equal rights and their methods of working. The only teacher who differed from the others was Oskar. This was because he taught Christianity to a much greater extent than the other two. The presence of Christianity in the schools was made apparent through morning assemblies which reminded of each other regarding content and length. The schools also each had an extra lesson of Christian studies. In addition to this, Broskolan also had a school service once a week.

Nyckelord

Konfessionell, friskola, uppfostran, religionsundervisning, värdegrund, likabehandlingsplan, etik och moral

Innehåll

Inledning.....	1
Syfte	1
Frågeställningar.....	1
Avgränsningar	2
Tidigare forskning	2
Genomförande.....	3
Att välja skolor på nätet	3
Etiskt dilemma.....	4
Att välja lärare.....	4
Intervjulokal	4
Intervju	4
lärarna.....	6
Hattskolan.....	6
Ormens kristna skola.....	6
Blockskolan.....	6
reliabilitet och validitet.....	7
Teoretiska perspektiv	7
Bakgrund	9
Värdegrund.....	9
Ämnet religionskunskap.....	11
Skolorna	12
Hattskolan.....	12
Ormens Kristna Skola	12
Blockskolan.....	13
Resultat.....	13
Religionsundervisning.....	13
Hattskolan.....	13
Ormens kristna skola.....	14
Blockskolan.....	15
Etik och värdegrundsarbete på skolorna	15
Hattskolan.....	15
Ormens kristna skola.....	16

Blockskolan.....	17
Kristendomens närvaro i skolorna.....	18
Hattskolan.....	18
Ormens kristna skola.....	19
Blockskolan.....	20
Analys.....	21
Religionsundervisning.....	21
Värdegrundsarbete	23
Varför kristen skola behövs.....	24
Religionens plats i skolan.....	25
Vidare forskning.....	27
Sammanfattning	27
Källförteckning.....	31
Intervjufrågor	1

Bilaga 1

Inledning

Jag är uppvuxen i ett litet samhälle utanför en större stad. På min gata bodde det en familj där deras äldsta son var BB-kompis med mig. Vi umgicks sporadiskt under låg- och mellanstadiet medan vi under högstadiet blev placerade i samma klass och började umgås frekvent vilket vi än idag gör. Under de åren vi var yngre och inte träffades så ofta gick vi på olika skolor. Jag gick på en kommunal skola som hade klasserna förskoleklass till sexan. Min vän gick på en skola 50 meter bort på andra sidan gatan och åt lunch på min skola. Hans skola var en kristen friskola. Idag finns inte den skolan kvar i dessa byggnader utan har flyttat in till staden.

Under min första 12 år reflekterade jag aldrig över att vi gick på olika skolor med olika trosuppfattningar. Först när vi blivit äldre kan jag se skillnaderna i den undervisning vi fick då vi diskuterar våra skolår. På grund av detta anser jag det intressant att fördjupa mig i detta och undersöka hur religion undervisas och praktiseras i en konfessionell skola.

Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur religionsundervisningen framställs av lärare när det kommer till urval och genomförande i kristna konfessionella skolor. Vidare kommer uppsatsen studera hur skolorna och lärarna framställer hur religion genomsyrar den dagliga verksamheten på kristna konfessionella skolor. Ytterligare en aspekt som ska undersöka är hur etik inom religionsämnet framställs och hur arbete med skolornas värdegrund genomförs.

Frågeställningar

- Vad och hur säger lärare på en kristen skola att de lyfter fram andra religioner i religionsundervisningen?
- Vad och hur menar lärarna att de arbetar med kristendomen under religionsundervisningen samt andra aktiviteter?
- Hur anser den konfessionella skolan att de arbetar med värdegrund och etik?

Avgränsningar

Denna uppsats kommer studera vad lärarna, styrdokumentet samt vad hemsidorna säger att skolorna undervisar i och om. Vad som verkligen undervisas kommer studien inte kunna svara på.

Tidigare forskning

Detta kapitel kommer försöka placera uppsatsen inom några av de forskningsfält som religionens plats i religiösa friskolor, religionsundervisning i religiösa friskolor samt värdegrundsarbete på religiösa friskolor.

Jenny Berglund har forskat om friskolors etablering i Norden med fokus på de muslimska. Hon kommer fram till att föräldrar väljer dessa friskolor på grund av utanförskap och att skolorna underlättar för att kunna leva i en islamsk kontext och bli en traditionsförmedlare. I många av de muslimska friskolorna får även den egna religionen mer plats till exempel genom koranläsning.¹

Göran Åbergs forskning handlar om den kristna friskolan Strandskolans etablering i Jönköping. Åberg skriver om skolans mobbningsplan samt värdegrund och det kontrakt eleverna skriver på innan de börjar på skolan. Detta kontrakt innebär att eleverna inte ska svära, bära utmanande attribut eller vara otrevlig. Han nämner även hur skolans religionsundervisning är uppbyggd samt hur den extra kristendomsundervisningen genomsyrar skolans verksamheter.²

Robert Thornbergs artikel *Lärarens fostrande roll i den värdepedagogiska praktiken* diskuterar idén att skilda synsätt på fostran, barn och moral tillsammans skapar olika logiker för den fostrande rollen en lärare eller pedagog för. Han nämner två typer av värdepedagogik där den ena visar på moral som en bestämd uppfattning regler som människor förväntas inta utan att egentligen själva ha reflekterat över dess skäl och giltighet. Den andra visar på en

¹ Berglund Jenny, muslimska friskolor i Norden. I *Religiösa friskolor i Sverige – Historiska och nutida perspektiv*, Jenny Berglund och Göran Larsson (red) Studentlitteratur, 2007, s 96-97

² Åberg Göran, Kristen friskoleverksamhet i Jönköping. I *Religiösa friskolor i Sverige – Historiska och nutida perspektiv*, Jenny Berglund och Göran Larsson (red) Studentlitteratur, 2007, s 109-114

negativ syn på värdepedagogik där den endast syftar till att trycka på någon vissa bestämda uppfattningar om saker.³

Björn Falkevall skriver i sin avhandling om livsfrågor inom religionskunskapen. Syftet med hans studie är att bland annat undersöka vilken roll livsfrågor har i undervisningen inom religionskunskap. För att söka svar på dessa frågor genomförde han intervjuer med religionslärare.⁴ Hans slutsats är att nästan allt kan ses som livsfrågor då ämnet är oerhört flexibelt. Han skriver även att det är väldigt viktigt att motivera vikten av livsfrågor samt att ämnena religion och livsfrågor är samma sak och att bara språket skiljer sig. Livsfrågor blir alltså ett intellektuellt koncept inom religionen. Falkevalls sista slutsats är att livsfrågor kan användas för att skapa en brygga mellan religiösa frågor och människors erfarenheter.⁵

Genomförande

Detta avsnitt kommer först presentera varför dessa skolor valts och varför vissa valts bort. Även de etiska dilemman som kan uppstå diskuteras. Avsnittet tar upp varför dessa lärare är utvalda, ge en enkel presentation av dem samt hur intervjuerna skedde.⁶

Att välja skolor på nätet

De skolor som valdes ut på nätet var de som öppet skrev att de hade en kristen konfessionell inriktning, att det på skolornas hemsidor fanns att hitta likabehandlingsplan samt värdegrundsarbete och att en lärare kunde vara med på en intervju som skedde över dator. På en skola gick inte likabehandlingsplanen att hitta på skolans hemsida och trots kontakt med rektor för en önskan att få den skickad till mig har den inte kommit. Analysen har gjorts utifrån vad som står skrivet samt vad som sades under skypeintervjun. Något väl medvetet är att den text som återfinns att läsa på hemsidorna är tillrättalagd och speglar det skolan vill den ska framstå som och behöver inte alls reflektera de verkliga klassrumsaktiviteterna eller skolaktiviteterna.

³ Thornberg, Robert, Lärarens fostrande roll i den värdepedagogiska praktiken. I *Etiska lärare - moraliska barn forskning kring värdefrågor i skolans praktik: värdepedagogiska texter II*. Colnerud, Gunnel & Hägglund, Solveig (Red), Linköping Universitet, 2004, s 76-77

⁴ Falkevall Björn, *Livsfrågor och religionskunskap – En belysning av ett centralt begrepp i svensk religionsdidaktik*, Stockholms universitet, 2010, s 10

⁵ Falkevall Björn, s 178 - 180

⁶ Kvale & Brinkmann, s 90

Förutom de skolor som nämns i denna uppsats har det studerats flera andra skolor. Dessa har valts bort då de inte passade in i mina frågeställningar och vilka skolor det är tas upp i källförteckningen.

Etiskt dilemma

Redan under planering av denna uppsats fyllde det etiska dilemmat en central plats då i städerna jag gjorde intervjuerna, på plats eller över skype, har som mest två kristna friskolor. Jag var mycket tydlig redan i den första kontakten att skolan skulle kunna identifieras. Jag försäkrade även lärarna att intervjun skulle vara konfidentiell. Även under transkriberingen av intervjuerna tänkte jag igenom vilka konsekvenser ett visst svar skulle kunna ge både för skolan samt personalgruppen.⁷

I den första kontakten med skolorna valde jag att kontakta rektorn för ett godkännande innan enskilda lärare tillfrågades. Jag skickade ett mail där jag förklarade mitt syfte, hur intervjuförandet skulle gå till samt varför uppsatsen genomförs.

Att välja lärare

De lärare som valdes var de lärare som svarade att de ville vara med i denna undersökning och undervisade i religionsämnet på högstadiet. Då utbudet inte var så stort fick alla som ställde upp utrymme. Detta gör att kön, utbildning och ålder inte har tagits hänsyn till.

Intervjulokal

Genom att göra intervjun på en, för den intervjuade, bekant plats skapas förhoppningsvis en trygg miljö där intervjupersonen kan känna sig fri och säker för att kunna prata om saker som kommer användas i ett offentligt bruk lite senare.⁸ När det kom till skypeintervjuerna bokade jag ett grupprum på skolan jag arbetar på för att kunna genomföra intervjuerna i en tyst och lugn miljö från min sida av skärmen och att det inspelade materialet skulle vara så störningsfritt som möjligt.

Intervju

Den centrala delen av uppsatsen baseras på halvstrukturerade livsvärldsintervjuer med förbestämda intervjufrågor (se bilaga 1). Kvale och Brinkmann liknar detta vid ett

⁷ Kvale & Brinkmann, s 99-100

⁸ Kvale & Brinkmann, s 33

vardagssamtal men med den skillnaden att den har ett syfte och varken är ett öppet samtal eller slutet frågeformulär och där svaren gör grunden för analysen.⁹ Utifrån nyckelbegreppen Kvale och Brinkmann skriver om försöker jag i så stor utsträckning som möjligt utgå ifrån dem. Dessa är att ha ett fördomsfritt sinne till den intervjuades livsvärld och försöka förstå den intervjuades livsvärld med fokus på centrala temans mening. Viktigt inom denna punkt är att jag som intervjuare inte enbart uppfattar och tolkar det som sägs utan även hur det sägs och kunna följa upp med relevanta följdfrågor. Följdfrågor var något jag ofta fick ställa då, precis som Kvale och Brinkmann skriver, intervjuaren bör vara nyfiken och lyhörd inför vad som sägs och inte sägs.¹⁰ Ett annat nyckelbegrepp var fokusering där jag som intervjuare ska styra samtalet men inte leda den intervjuade till bestämda uppfattningar. Mångtydighet är också viktigt att tänka på under intervjun enligt Kvale och Brinkmann då ett påstående kan tolkas på många olika sätt. Något som kan hända under en intervju är att den som intervjuas ändrar uppfattning om något skriver Kvale och Brinkman. Det uppstår en lärsituation då en ny medvetenhet har skett.¹¹ Ytterligare aspekter jag tänkte på under både förberedelsen och intervjun var att ha en bra inspelningsutrustning samt ha genomtänkta och tydliga frågor.¹²

Intervjun har inte formen av djupintervjuer då det är väldigt lätt att såra eller passera en gräns till vad som den intervjuade anser som kränkande. Svensson och Starrin skriver om kvalitativa studier och jag applicerades deras idéer om olika inslag i intervjun som vikten av förkunskaper och att kunna ställa frågor på ett bra sätt. Även de problem som kan dyka upp under en intervju som känsloladdade och främmande ord nämner Svensson och Starrin.¹³

Skolan som intervjuades kontaktades cirka en månad i förväg där det klargjordes att det handlade om värdegrundsarbetet samt religionsundervisning. Varje intervju tog ca en halvtimme var och spelades in på min privata mobil. Christer Stensmo skriver att ”den kvalitativa forskningsintervjun bör spelas in (...) vilket innebär att intervjuaren kan koncentrera sig på ämnet och dynamiken i stället för att behöva göra anteckningar”¹⁴. Detta material har delvis transkriberats men analyserats i sin helhet. Ambitionen är att återge intervjumaterialet i form av ”transkriberat tal”, alltså ett slags mellanting mellan tal- och skriftspråk där utsagans innebörd framgår. Stensmo påpekar att återge intervjun med

⁹ Kvale & Brinkmann, s 45

¹⁰ Kvale & Brinkmann, s 48

¹¹ Kvale & Brinkmann, s 48-49

¹² Kvale & Brinkmann, s 90

¹³ Svensson & Starrin (red), 1996, s 52-69

¹⁴ Stensmo, 2002, s 120

hummande och pustanden, stakningar med mera inte är nödvändigt i alla transkriberade intervjuer.¹⁵

lärarna

Hattskolan

Henrik är 62 år gammal. Stefan är utbildad So-lärare 4 – 9 och har arbetat på Hattskolan i 14 år. Han är själv praktiserande kristen och aktiv i Pingströrelsen.

Varför han anser att en kristen skola behövs är att det erbjuder ett andningshål för många troende barn samt den kristna värdegrunden som genomsyrar undervisningen och samvaron. Henrik nämner att alla som arbetar på skolan är troende. Kunskap om skolan sker genom utskick samt att de försöker synliggöra skolans profil.

Ormens kristna skola

Oskar är 66 år gammal. Han är praktiserande kristen inom Evangeliska Fosterlands- stiftelsen (hädanefter förkortat till EFS). Oskar har tidigare arbetat i ungdomsverksamheten på EFS, är utbildad pastor och arbetat inom EFS samt inom en församling i Sundsvall. Det var denna sista församling som ville starta upp en friskola och Oskar hjälpte till i uppstarten. Han har arbetat 27 år i Ormens kristna skola inom flera olika ämnen som kristendom, idrott, biologi, samhällsorienterande ämnen och matte. Oskar har ingen fullbordad lärarutbildning utan grundutbildning i religion och filosofi men de sista åren har han undervisat i SO och biologi.

Oskar berättar att varför de startade en kristen skola hängde ihop med den andan som rådde då. Det hade precis blivit tillåtet för konfessionella skolor och det var väldigt starka protester i samhället att kristendomsundervisningen hade plockats bort som skolämne 1969. De som arbetar som skolan har varierad tro precis som eleverna. När skolan började var det bara kristna föräldrar som placerade sina barn här då skolan inte erhöll en elevpeng utan föräldrarna var tvungna bekosta barnens skolgång själva.

Blockskolan

Bertil är 34 år gammal och är både lärare och rektor på Blockskolan. I grunden är Bertil gymnasielärare i historia och religion med fil.kand. i båda ämnena. Han undervisar som SO-lärare samt i ämnet ”skolans val” som är en lektion i kristendom. Han har arbetat 8 år på Blockskolan. Bertil är själv praktiserande kristen

¹⁵ Stensmo, 2002, s 121-122

På frågan varför en kristen friskola behövs svarar Bertil att mycket beror på att kunna svara på den efterfrågan som finns. Han förklarar att Örnsköldsvik är något av ett bibelbälte i Sverige och många familjer efterfrågar en grundskola med kristen profil och värdegrund. Bertil säger vidare att skolan är relativt liten med 98 elever och att det tilltalar många föräldrar då pedagogerna kan ägna sig mera åt eleverna än om de haft större elevgrupper. Skolan marknadsför sig inte på något sätt utan det goda ryktet och att det är en mindre skola gör att föräldrar och elever själva hör av sig.

Reliabilitet och validitet

Uppsatsen strävar att få reliabiliteten så stor som möjligt då frågorna inte är av ledande karaktär. Analysen av svaren är noggrann och inte missvisande då hela svar återges och inte delar som ska stärka någon enskild uppfattning.

Validiteten är även den eftersträvad att erhålla en hög kvalitet då det endast är utifrån forskningsfrågorna intervjufrågorna formades, samt att det endast är studerat det som studien avsåg. Intervjuerna var väl planerade och genomförda.¹⁶

Teoretiska perspektiv

Detta avsnitt kommer redovisa för Åsa Aretuns tankar om barn och vuxnas syn på en muslimsk friskola. Denna avhandling kommer vara utgångspunkten i min analys då min undersökning utgår ifrån hur lärarna och skolorna presenterar sin religionsundervisning och kristna profil. Aretun skriver visserligen om en muslimsk friskola men jag anser att mycket av hennes resultat går applicera på en kristen friskola också när det kommer till föräldrars val av skola och skolans religiösa inriktning i undervisning och innehåll.

Aretuns avhandling problematiserar vuxnas idéer på barns formning och undersöker hur barn på en muslimsk friskola frambringar sig egna sociala personer inom ramen för en skolform vuxna framkallat för att avsiktligt forma dem genom uppfostrande utbildning. Hon argumenterar för att skolans makt att forma barns personer genom uppfostran är relativt liten. Hon pekar på att skolans kraft är begränsad på grund av byråkratin och att det är en större distans mellan elev och lärare än mellan relationen kompis och familj.¹⁷ Barn formar sig

¹⁶ Stensmo, s 123

¹⁷ Aretun Åsa, *Barns "växa vilt" och vuxnas vilja att forma – Formell och informell socialisation i en muslimsk skola*, Linköpings universitet, 2007, s 12

själva då de är sociala aktörer.¹⁸ Aretun lyfter fram i sin studie hur den muslimska skolan genom att involvera och informera föräldrarna vad barnen företog sig på skolan ökade sin autoritet. Samtidigt som detta skedde utvecklade flera elever i hennes studie en underordnande ställning då de inte kunde forma sig själva och speciellt då flickor.¹⁹ Något som skiljer hennes studie mot min är att hon menar att en orsak till att skolans muslimska uppfostran var så liten berodde på att det gick 10 elever på varje vuxen och att det på denna muslimska friskola enbart arbetade 2 muslimer där. Skolan hade två lektioner i veckan vikt åt islamundervisning.²⁰ På de skolor jag undersökt är det 1 vuxen på cirka 5 elever och i princip alla som arbetade på dessa skolor var praktiserande kristna. En annan aspekt hon lyfter fram är den muslimska skolans syfte att begränsa elevernas kontakter med populärkultur.²¹ Den studie jag gjorde visade inte på detta men som tidigare nämnts görs denna uppsats på det som sägs och inte på det som görs.

Om skolans religiösa uppfostran skriver Aretun att den var uppdelad i två teman där den ena var att forma barnen i deras pågående barndomsfas och att det andra temat var att ha siktet inställt på vilka muslimska personer dessa skulle bli som vuxna.²² En viktig aspekt de muslimska föräldrarna fokuserade på var att barn lyder och respekterar de bestämmande föräldrarna och att denna relation mellan yngre och äldre även skulle gälla i andra sammanhang som skolan. Aretun poängterar vikten hennes undersökta skola la vid att den arabiska kulturen även skulle bevaras i Sverige och detta belyser den konfessionella skolans repertoar att undervisa in i en religion och kultur snarare än om.²³ Skolan betraktades av både rektor och föräldrar som ett sätt att undvika de problem som barnen kunde möta i en kommunal skola som till exempel svårigheter att praktisera religiösa regler och religiös fostran. ²⁴På den muslimska skolan ”skulle barn inte växa vilt utan formas till muslimer.”²⁵ Barnen skulle uppfostras till disciplinerade, ansvarstagande och ordningssamma individer. Aretun skriver att dessa egenskaper är en vilja hos vuxna att forma barn till vad som är önsvärda sociala normer.²⁶

När det kommer till den muslimska skolans sätt att undervisa om normer och värden förväntade sig skolan att barnet genom internaliserade skolkunskaper skulle kunna forma sig

¹⁸ Aretun, s 238

¹⁹ Aretun, s 58 - 59

²⁰ Aretun, s 12

²¹ Aretun, s 59

²² Aretun, s 13

²³ Aretun, s 132 - 134

²⁴ Aretun, s 234

²⁵ Aretun, s 235

²⁶ Aretun, s 235

till muslimska individer i samklang med ett modernt samhälle. Detta barn förställdes vara starkt nog att inte falla för omgivningens tryck att anpassa sig till dominerande kulturella mönster.²⁷ Föräldrarna som placerade sina barn på denna muslimska skola föreställde sig att barnen skulle kunna internalisera normer och värden som lärarna förmedlade under sin undervisning men enligt Aretuns slutsatser sker ett barns personskapande i det sociala umgänget den tillbringar mest tid med och i, alltså familjen och vännerna. Aretun visar att skolideologin inte motsvaras av en tillräckligt tät kontakt mellan lärare och elev.²⁸ Aretun nämner lektioner där kvinnors rättigheter, jämställdhet och lika värde samtals om utifrån koranen, kultur och förväntningar. En intressant sak Aretun väljer att ta upp i sin avhandling är att rektorn på skolan flera gånger tog henne åt sidan efter lektionerna för att poängtera att det vissa elever uttryckte inte var skolans officiella linje.²⁹

Under de två lektionerna i veckan som var vikta åt islam bestod mycket av den undervisningen att memorera, recitera, förstå och praktisera religiös text. Ofta tog rektorn upp ett ämne som sedan diskuterades högt i klassen samt att han drog paralleller till de heliga texterna. Islam var en exakt vetenskap där endast ett rätt svar fanns. Eleverna hade stenciler från en lärobok och eleverna arbetade ofta kring specifika teman som exempel martyrskap.³⁰ Eleverna fick även göra jämförelser mellan religioner samt den egna religionens inriktningar. En annan intressant aspekt som jag som undersöker vad lärare säger att de undervisar och inte vad de verkligen gör får inte fram detta resultat som Aretun gör i sin avhandling då hon även gör fältstudier. Hon kommer fram till att läraren vet enbart om den ena islamska inriktningen men inte den andra vilket gör att en stor del av skolans elever blir segregerade.³¹ I sina intervjuer med rektorn på skolan framhöll han att undervisningen om islam i skolan enbart var grundläggande för att undvika religiösa tvistefrågor.

Bakgrund

Värdegrund

Skolverket skriver att hela tiden och var som helst sker värdegrundsarbete och att elever ska känna en trygghet i att vara den man är. De ska även ha inflytande och känna sig delaktiga i sin skolgång. Skolverket lyfter även fram elevens utveckling att kunna verka i en demokrati.

²⁷ Aretun, s 168

²⁸ Aretun, s 232

²⁹ Aretun, s 176

³⁰ Aretun, s 177

³¹ Aretun, s 181

Skolan vilar på dessa värdegrundspunkter; människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan könen och solidaritet mellan människor. Utöver dessa grundläggande aspekter lyfts även aktning för människans egenvärde samt respekt för människans miljö upp.³²

Skolverket beskriver värdegrundsarbetet utifrån orden *om*, *genom* och *för* där ordet *om* syftar på att eleverna ska tillskansa sig kunskaper om demokrati och mänskliga rättigheter. Kunskaper om dessa två sker genom demokratiska arbetsätt, inflytande och delaktighet. Genom att öka elevernas demokratiska kompetens gynnas framtidens gemensamma demokrati. Förmågan att tänka demokratiskt utvecklas i mötet, samtalet och i relationer med andra. Genom att i klassrummet ha ett tillåtande klimat, värna om människans okränkbarhet och ge rätt förutsättningar skapas en bra och god lärandemiljö.³³

I de samhällsorienterade ämnenas kursplaner som religion, historia och samhällskunskap återfinns arbete om demokrati och mänskliga rättigheter i alla årskullar. I samhällskunskap ska eleverna arbeta med demokrati, politiska idéer, rättigheter och rättsskipning. I historia återfinns imperialism, världskrigen, demokratiseringsprocessen, efterkrigstiden samt globalisering. I religion nämns etik. Utöver detta ska alla lärare arbeta med ett öppet tillitsfullt klassrum genom olika demokratiska arbetsätt. När elever arbetar med argumentation, förståelse, empati, lyssna med mera lär sig eleverna demokrati och mänskliga rättigheter.³⁴

På Skolverkets hemsida går det läsa att grundskolan och gymnasieskolan har som mål att varje elev;

- kan göra och uttrycka etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respektera andra människors egenvärde, tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling samt,

³² Skolverket

<http://www.skolverket.se/skolutveckling/vardegrund>

Hämtat: 2016-11-19

³³ Skolverket

<http://www.skolverket.se/skolutveckling/vardegrund>

Hämtat: 2016-11-19

³⁴ Skolverket

<http://www.skolverket.se/skolutveckling/vardegrund>

Hämtat: 2016-11-19

- medverkar till att hjälpa människor, kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen³⁵

Ämnet religionskunskap

1969 byttes i Sverige kristendomsämnet ut mot religionskunskap.³⁶ I Läroplanen under avsnittet värdegrund går det att läsa att all undervisning ska vara icke-konfessionell.³⁷ Med detta menas att skolan skall lära elever om religioner och inte lära dem in i en specifik religion.³⁸ Däremot går det att läsa i Europakonventionen att staten skall ”respektera föräldrars rätt att tillförsäkra sina barn en uppfostran och undervisning som står i överensstämmelse med föräldrarnas religiösa och filosofiska övertygelse”³⁹.

På skolverkets hemsida går det att läsa i läroplans- och styrdokument om vad religionsämnet under högstadiet årskurs 7-9 ska innehålla och utveckla. Eleverna ska bland annat lära sig om;

centrala tankegångar och urkunder inom kristendomen samt utmärkande drag för kristendomens tre stora inriktningar: protestantism, katolicism och ortodoxi. Centrala tankegångar och urkunder i världsreligionerna islam, judendom, hinduism och buddhism. Huvuddragen i världsreligionernas historia. Nya religiösa rörelser, nyreligiositet och privatreligiositet samt hur detta tar sig uttryck. Sekulära livsåskådningar, till exempel humanism. Hur olika livsfrågor, till exempel meningen med livet, relationer, kärlek och sexualitet, skildras i populärkulturen. (...) Hur religioner och andra livsåskådningar kan forma människors identiteter och livsstilar. Etiska frågor samt människosynen i några religioner och andra livsåskådningar. Etiska begrepp som kan kopplas till frågor om hållbar

³⁵ Skolverket

<http://www.skolverket.se/skolutveckling/vardegrund>

Hämtat: 2016-11-19

³⁶ Berglund & Larsson, s 14

³⁷ Skolverket

http://docreader.readspeaker.com/docreader/index.php?jsmode=1&cid=bwudq&lang=sv_se&url=http%3A%2F%2Fwww.skolverket.se%2Fom-skolverket%2Fpublikationer%2Fvisa-enskild-publikation%3F_xurl_%3Dhttp%253A%252F%252Fwww5.skolverket.se%252Fwtpub%252Fws%252Fskolbok%252Fwpubext%252Ftrycksak%252Fblob%252Fpdf2575.pdf%253Fk%253D2575&referer=http%3A%2F%2Fwww.skolverket.se%2Fom-skolverket%2Fpublikationer%2Fvisa-enskild-publikation%3F_xurl_%3Dhttp%253A%252F%252Fwww5.skolverket.se%252Fwtpub%252Fws%252Fskolbok%252Fwpubext%252Ftrycksak%252FRecord%253Fk%253D2575&v=

Hämtat: 2016-11-29

³⁸ Berglund & Larsson, s 14

³⁹ Europakonventionen, mänskliga rättigheter

<http://www.humanrights.se/wp-content/uploads/2012/01/Till%20C3%A4ggsprotokoll-1-7-till-Europakonventionen-om-de-manskliga-rattigheterna.pdf>

Hämtat: 2017-01-24

utveckling, mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar, till exempel frihet och ansvar.⁴⁰

Skolorna

Hattskolan

Hattskolan är en skola öppen för alla även om den drivs på kristen grund går det läsa på skolans hemsida och att dagens cirka 100 elever har både skiftande etnisk och religiös bakgrund. Huvudmannen för skolan är Umeå Kristna skolförening som består av Korskyrkan⁴¹, Pingstkyrkan och Umeå Bibelcenter⁴². Skolan vill att eleverna utvecklar sina kunskaper, bli ansvarstagande individer, våga och kunna ta egna initiativ, bli kreativa samt kunna visa medmänsklighet. Hattskolans övergripande mål är att eleverna ska känna sin nöjda med sin skoltid och vara rustade för framtidens utmaningar. Rektorn skriver även att på denna skola blir ingen elev en i mängden utan har alltid bra och nära kontakt med personalen på skolan.⁴³

Ormens Kristna Skola

1990 startade Ormens med 15 elever i förorten Nacksta och är Sundsvalls äldsta friskola. Under dessa år fram till idag har skolan vuxit till att undervisa ca 100 elever från årskurs förskoleklass till nian. Ormens kristna skolas har ingen huvudman bakom sig utan drivs enbart av skolans lärare och barnens föräldrar. Ormens beskriver sig själva som en ”småskalig” skola som värderar och satsar på hög personaltäthet bland eleverna. Skolans slogan är ”Elevernas Framgång – Vår Belöning”. Skolan tar emot alla elever som värdesätter och respekterar skolans profil. På Ormens hemsida går det att läsa om denna profil som går ut på att den kristna värdegrunden ska bidra till en skapande och trygg skolmiljö.⁴⁴

Skolans vision är att varje barn ska utveckla sina gåvor och färdigheter samt ge barnen kvalitativa kunskaper. Skolan vill fostra eleverna till goda karaktärer som tar ansvar, lär sig

⁴⁰ Skolverket

<http://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/grundskoleutbildning/grundskola/religionskunskap>

⁴¹ Korskyrkan är en evangelisk frikyrka som är en församlingsrörelse vars profil innefattar fyra ledstjärnor nämligen baptistisk, karismatisk, missionsinriktad och evangelisk. EFK, <http://www.efk.se/>, Hämtat: 2017-03-06

⁴² Umeå Bibelcenter är en fristående församling, <http://www.umeabibelcenter.se/om-oss/>, hämtat: 2017-03-06

⁴³ Hattskolan

<http://Hattskolan.se/home/om%20Hattskolan.html>

Hämtat: 2017-02-07

⁴⁴ Kristna Skolan Ormens

<http://www.kristnaskolanOrmens.se/om-Ormens/>

Hämtat: 2017-01-30

ordning, respekt och disciplin i en tolerant, vänlig och kärleksfull miljö. Skolan eftersträvar och försöker levandegöra den gyllene regeln; ”allt du vill att andra ska göra för dig ska du göra för dem”.⁴⁵

Blockskolan

Blockskolan slog upp portarna höstterminen år 2000 i Örnsköldsvik. Då var det nio barn inskrivna i årskurserna 1-4. Idag är de drygt hundra barn fördelade från förskola till årskurs nio. Det arbetar 25 personer på skolan. Skolans huvudman är Blockskolan AB och moderbolaget är Stiftelsen Trons Sköld⁴⁶ Örnsköldsvik. Skolan skriver att de erbjuder en trygg atmosfär som ska inbjuda till lärande. Elevgrupperna är små vilket leder till kvalitativ tid med läraren. Skolan har även en musik- och idrottsprofil vilket ger eleverna möjligheten att spela ett eget instrument, sjunga i kör och musikal samt ha mer idrott under veckan. Skolan har även den målsättningen att varje elev innan de går ut nian ska ha haft möjligheten att besöka ett annat land. Genom denna resa får eleverna möta andra människor och kulturer.⁴⁷

Resultat

Religionsundervisning

Hattskolan

Henrik säger att han arbetar med alla världsreligioner, New Age, allmänt om sekter, Jehovas Vittnen, mormoner och ateism. Han vill försöka belysa så mycket som möjligt. Inom dessa sekter och religioner lyfter han fram de vanliga fakta som ramar in religionerna till exempel dess ursprung, urkunder, religionens påverkan på människan, kvinnans situation inom respektive religion, hur religionen format samhälle samt om det finns några extrema rörelser inom religionen. När en religion är avklarad återvänder Henrik inte till den något mer om det inte sker någon återkoppling i samtal om en annan religion. Han ser det som ett avslutat kapitel. Henrik säger sig försöka ge en så bred bild av varje religion och göra jämförelser

⁴⁵ Kristna Skolan Ormens

<http://www.kristnaskolanOrmens.se/om-Ormens/>

Hämtat: 2017-01-30

⁴⁶ Trons sköld är en religiös frikyrka med sionistisk inriktning,

http://www.svedjeholmskyrkan.se/index.php?option=com_content&view=article&id=14:vanliga-frr&catid=68&Itemid=45, Hämtat: 2017-03-06

⁴⁷ Blockskolan

<http://www.Blockskolan.se/>

Hämtat: 2017-02-19

mellan dem. Han använder sig av andra kunskapskällor än böcker som film för att eleverna även visuellt ska få en förståelse vad det handlar om.

När det kommer till kristendomen berättar Henrik att han går igenom denna religion från start till där vi är idag. Han nämner Jesus, apostlarna, Paulus, Rom, förföljelsen, statsreligion, delningen i en katolsk och ortodox samt delningen katolsk och protestantisk och vad dessa delningar beror på. Henrik poängterar att som det ser ut nu så handlar kristendomen mycket om etik och moral och hur vi är mot varandra så en stor del av undervisningen handlar om just detta.

Under kristendomslektionerna säger Henrik att han visar film samt har gruppövningar. Förutom klassrumsundervisning försöker Henrik få till studiebesök i olika församlingar som den katolska, trosrörelserna pingströrelsen, missionskyrkan, svenska kyrkan, EFS och sjundedags adventisterna. Detta brukar utmynna i redovisningar där fokus ligger på jämförelserna mellan dessa. Inom detta ställs även etiskt besvärliga frågor kring abort, homosexualitet, kvinnliga präster, dopet, utomäktenskapliga relationer mer mera.

Ormens kristna skola

Oskar säger att han undervisar om de fem världsreligionerna och sedan får eleverna själva söka fakta om de mindre religionerna som rastafari samt olika kristna inriktningar som mormonerna och pingstkyrkan. Detta faktasök sker gruppvis med en redovisning i slutet. Genom detta får eleverna en bredd då de får lyssna på många olika typer av trosinriktningar. Oskar använder sig av läroböcker i sin undervisning. Dessa böcker ingår i so-serien⁴⁸ där alla fyra ämnen har varsin bok. Han lyfter fram det böckerna lyfter fram. Han nämner att i vissa fall kan böckerna vara lite tunna. Oskar undervisar So i fem åttaveckorsblock i varje årskurs där kristendom får ett block och de övriga religionerna ett. Hur mycket en annan religion får i det samlade blocket är olika. Han nämner att nu i höstas fick judendomen alla åtta veckor. När ett block är klart är det ämnet helt avklarat.

När det kommer till kristendomen nämner Oskar att det ämnet inte har någon särställning och det som tas upp är även här det läroboken tar upp.

Oskar låter eleverna göra studiebesök i de församlingar som finns i Sundsvall när eleverna genomför de egna grupparbetarna så varje elev får minst ett lärdomstillfälle utanför skolan. De kan besöka församlingen eller delta i en gudstjänst.

⁴⁸ Liber

<https://www.liber.se/Grundskola/Grundskola-ar-6-9/Religionskunskap/Grundlaromedel/SO-Serien-Religion/>
Hämtat: 2017-02-06

Blockskolan

Under religionsämnet säger Bertil att han undervisar om samtliga världsreligioner på ett likvärdigt sätt. Han ger som exempel de begrepp han säger att han lyfter inom varje religion som religionsnyckel, världens skapare, hur många troende, inriktningar, urkunder, spridning, vad man tror på, högtider, begrepp, kultur, seder och religiösa uttryck.

Bertil säger att han arbetar under religionsundervisningen genom föreläsningar, diskussioner, debattövningar, prov och förhör. Bertil återkommer komparativt tillbaka till de religioner som eleverna läst om innan när han kommer till nya arbetsområden/religioner dels för att påminna och dels för att påpeka skillnader och likheter mellan religionens olika delar.

Inom momentet kristendom säger Bertil att han bland annat lyfter fram kristendomen som världsreligion, bibelkunskap, liturgi, geografisk spridning, skillnader mellan de tre största inriktningarna, apologetik, kreationism⁴⁹ vs evolutionslära, teodicéproblemet⁵⁰, bibelns liknelser.

Bertil säger att han inom kristendomen arbetar med dess tre stora inriktningar för att lära eleverna skillnaderna mellan katolicism, ortodoxin och protestantism. I årskurs nio får eleverna fördjupa sig inom vald riktning och göra ett inlämningsarbete kring detta. Alla världsreligioner får tidsmässigt en likvärdig plats inom SO-ämne.

Etik och värdegrundsarbete på skolorna

Hattskolan

lärare

Henrik anser att Hattskolan har ett ganska kraftfullt värdegrundsarbete både under lektionerna men också övergripande organisatoriskt. Personalen på skolan anser att det är oerhört viktigt. När det kommer till vilka moment som får störst plats av till exempel jämställdhet, sexualitet och människan okränkbarhet har alla delar lika stort utrymme. Henrik nämner att mobbing är ett ständigt tema som genomsyrar mycket.

Likabehandlingsplan

På Hattskolans hemsida går det läsa i välkomstmeddelandet som rektorn skrivit att alla elever på Hattskolan ska behandlas med respekt samt lära sig att visa andra respekt. Varje individ ska vara älskad för den hon är och allas lika värde inför gud. Skolan arbetar aktivt med

⁴⁹ Skapelsetro

⁵⁰ Hur kan det finnas ondska i världen om det finns en Gud?

elevdemokrati samt att motverka mobbing. Vidare står det att alla religioner på skolan ska respekteras.⁵¹

Skolan har gemensamma ordningsregler för eleverna. Där går det bland annat att läsa att både elever och personal ska bemöta varandra med respekt oavsett livsåskådning, sexuell läggning, kön eller etnicitet. Ingen elev ska uteslutas från någon aktivitet både i och utanför klassrummet samt att man inte säger sårande saker till varandra. Dessa ordningsregler avslutas med den gyllene regeln ”Allt som ni vill att människor skall göra för er, det skall ni också göra för dem”.⁵²

I likabehandlingsplanen går det läsa att rektorn ska bedriva ett målinriktat arbete för att förhindra diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion, annan trosuppfattning, sexuell läggning, könsöverskridande uttryck, ålder, funktionsnedsättning samt kränkande behandling. Lärarna ska även reflektera över sitt egna förhållningssätt när det kommer till normer och värderingar läraren förmedlar i klassrummet. Likbehandlingsteamet genomför en enkät varje år som handlar om trivsel.

Skolan genomför olika teman i varje klass beroende på vilken nivå de befinner sig. 1-2:an arbetar med värdegrundsfrågor, vad en bra kompis är, empati, allas lika värde och respekt för varje individ. 3:an genomförde kompispromenader samt hade morgonsamlingar med fokus på livskunskap. 4-5:an arbetar med värdegrund och identitetsutveckling. 6-7:an har samtal kring livskunskap och värdegrund. 8-9:an arbetar med de olika diskrimineringsgrunderna, mobbing och jämställdhet. Årskurserna 6-9 får även lyssna på en föreläsning utifrån de sju diskrimineringsgrunderna.

Ormens kristna skola

Läraren

Oskar nämner att skolinspektionen för något år sedan berömde Ormens kristna skola för att erhålla den bästa likabehandlingsplanen i Sverige. Vidare pratar han om skolans visdomsord ”Gör mot andra som du själv vill bli behandlad”. De senaste två åren har skolan haft en tung period då rektorn blev sjuk och Oskar tillsammans med en annan kollega fick vara ställföreträdande rektorer. Detta har gjort att värdegrundsarbetet varit eftersatt. Nu i höstas har

⁵¹ Hattskolan

<http://Hattskolan.se/home/om%20Hattskolan.html>

Hämtat: 2017-02-07

⁵² Hattskolan

<http://Hattskolan.se/onewebmedia/ordningsregler.pdf>

Hämtat: 2017-02-07

äntligen arbetat kommit igång igen vilket märkts i skolmiljön som blivit lugnare och mer fridfull. De har jobbat mycket med likabehandlingsplanen och etikämnet i stort. Skolan arbetar mycket med etik både i könsuppdelade grupper och i helklass. Oskar lyfter vikten av att ingen elev ska komma med en klump i magen. Under hösten gick alla lärare på Ormens kristna skola på en föreläsning med Jesper Caron⁵³ för inspiration

Blockskolan

Lärare

Bertil säger att eleverna undervisas i ett separat område inom SO-ämnet i etik och moral. Skolan ska dessutom ha undervisning i tillhörande debattövningar och argumentation där eleverna får jobba ämnesövergripande med etik och värderingsövningar tillhörande exempelvis genteknik, abort, djurförsök, dödshjälp med mera. Värdegrund får inget enskilt utrymme i undervisningen.

Bertil säger att skolan arbetar med värdegrundsuppdraget genom samtlig undervisning och utbildning. Skolan ska även genomföra vänskapsveckor som är uppdelade i olika teman där fokus ligger på vänskapsrelationer mellan elever, hur man uppträder på en arbetsplats kontra hemma med mera. Skolan brukar enligt Bertil även ha vissa temadagar. Dessa temadagar brukar behandla några av värdegrundens innehåll som mobbing, antimobbing, vänskap och likabehandling. Under den samhällsvetenskapliga undervisningen säger Bertil att han tar upp jämställdhet.

likabehandlingsplan

Blockskolan anser att alla barn och elever har rätt att vistas i en skolmiljö fri från diskriminering, trakasserier och annan kränkande behandling. De lyfter fram dessa fem bibelcitater; Behandla andra som du själv vill bli behandlad (Matt. 7:12), Du ska älska din nästa som dig själv (Mark. 12:31), Sätt andra högre än dig själv och tänk på andras bästa (Fil. 2:3 - 4), alla har lika värde (Rom 2:11; Job. 34:19) och förlåt varandra (Kol 3:13). Skolan delar även ut ett ”Du är bra” stipendium som skolan anser ska sporra eleverna att begå goda gärningar. Skolan genomför även goda gärningarnas dag⁵⁴

⁵³ Jesper Caron

<http://www.jespercaron.se/>

Hämtat: 2017-02-06

⁵⁴ Blockskolan

www.Blockskolan.se

Hämtat: 2017-02-19

Blockskolan arbetar med förebyggande åtgärder. Personalen utbildas, föreläsare inbjuds, litteratur och annat material köps in samt externa kurser erbjuds. Skolan skriver att de varje vecka har en lärarkonferens där lärarna delger varandra om de sett eller hört något under veckan för att alla genom detta ska bli uppmärksamma på eventuell problematik. Skolan skriver att de har en uttalad nolltolerans mot mobbing. Skolan har även trivselregler som utgår ifrån begreppen *relationer, tid och arbete, säkerhet, hälsa, språkbruk* samt *egendom*. På hemsidan går det läsa att skolan arbetar med barnens sociala kompetenser genom att uppmärksamma dem på hur man bemöter varandra i ord och handling. Skolan anordnar även relationsbyggande tillfällen som läger, temadagar, klassfester, utflykter, friluftsdagar och skolresor. Det går även läsa att skolan har olika livskunskapssteman och dessa ska ge ökad kunskap och förståelse för andra människors livsvillkor samt ge perspektiv på den egna verkligheten eleven befinner sig i.⁵⁵

Skolan skriver att arbetet med likabehandlingsplanen genomförs årligen genom enkät och utvecklingssamtal. Utifrån dessa utformas en plan i april hur man ska arbeta med likabehandling nästa läsår. Läsåret 2014/2015 arbetade skolan aktivt med konflikthantering där fokus låg på hur skolan hanterar konflikter, enkät till eleverna om var konflikter uppstår samt värderingsövningar och diskussioner utifrån vissa förbestämda frågor som handlar om konflikter.⁵⁶

Kristendomens närvaro i skolorna

Hattskolan

Lärare

Henrik säger att skolan är ingen församling med en församlings uppdrag. De som arbetar här har en kristen grund och är troende. Utifrån det och med den värdegrund som vi har genomsyras skolan av kristen medmänsklig atmosfär. Vi har också avskilt kristendomen från den övriga SO:n. Ett pass i veckan på 45 minuter arbetar Henrik bara med kristendom och ett pass med de andra religionerna samt historia, geografi och samhällskunskap. Henrik tycker det fungerar bra och att det mesta hinner lyftas.

⁵⁵ Blockskolan
www.Blockskolan.se
Hämtat: 2017-02-19

⁵⁶ Blockskolan
www.Blockskolan.se
Hämtat: 2017-02-19

Vi ber och sjunger på morgonen tillsammans i lärarlaget innan vi går på våra lektioner. Vi läser någon kort tänkvärd text och ber i klassen när vi startar i ungefär fem minuter. Förutom detta håller jag en 20 minuter lång samling på tisdagar med alla elever som har karaktären av livskunskap med en kristen touch.

Vid varje skolstart går personalen på Hattskolan igenom vilken typ av skola Hattskolan är. Eleverna får därefter skriva under ett kontrakt att de förstått detta. Eleverna ska bland annat ha ett vårdat språk vilket Henrik tycker är skönt. Han beskriver även Hattskolans härliga och lugna atmosfär.

Skolans styrdokument

Hattskolan skriver tydligt ut på deras hemsida att det är en skola på kristen grund. Skolans ledning lyfter fram den farhågan många kan ha att enbart kristendom undervisas men de avvisar detta med att skriva att skolan följer kursplanen i religion.⁵⁷ Skolan skriver att det bedrivs en kristendomslektion i veckan samt morgonsamling. Dessa morgonsamlingar tar upp livskunskap.⁵⁸

Ormens kristna skola

Lärare

Oskar berättar att lärarna startar varje morgon med en samling. trettio minuter i veckan har eleverna en lektion kallad *skolans val* som är en fördjupning inom kristendomsämnet som Oskar själv håller i. Tidigare kallade ämnet kristendom men de fick bakläxa av skolverket och bytte då namn på lektion. Oskar berättar att innehållet är nästan detsamma som tidigare. Han försöker lyfta in paralleller mellan bibliska personer och platser till samhället idag så han menar att lektionen berör alla SO-ämnen som religion, samhälle, geografi och historia. Skolavslutningarna innehåller även de kristna inslag då psalmer sjungs och en andakt hålls.

Skolans styrdokument

Här står det att dagen inleds med en morgonsamling där det gemensamt går igenom dagens lektioner, datum och andra rutiner som matvärd och lunch. Ormens kristna profil uttrycks med

⁵⁷ Hattskolan

<http://Hattskolan.se/home/om%20Hattskolan.html>

Hämtat: 2017-02-07

⁵⁸ H Hattskolan

<http://Hattskolan.se/home/om%20Hattskolan.html>

Hämtat: 2017-02-07

att läraren ber för dagen och eleverna ges före bönen chansen att berätta om de vill att läraren ska be för något särskilt. Rektorn för årskurs fyra-nio samlar eleverna för en gemensam morgonsamling. Utöver den vanliga religionsundervisningen har kristendom en egen position i veckan kallad *Skolans val*. Under dessa pass fördjupas kunskaperna i bibeln, grundläggande kristen lära samt hur detta kan tillämpas i vardagslivet.⁵⁹

Blockskolan

Lärare

Bertil poängterar att skolan är kristen gällande sin utbildning inte sin undervisning. Detta innebär, säger Bertil, att skolan följer kursplanerna. Utöver traditionell undervisning har skolan morgonsamling varje morgon cirka 10 minuter. Då läser läraren ur en andaktsbok och säger något tankvärt om läraren kommer på något som passar till andakten. Sedan frågar läraren om eleverna har några böneämnen som de vill att läraren ska be för. Läraren ber sedan inför klassen och under detta moment behöver eleverna inte be med och enligt Bertil sällan gör det rakt ut så någon annan elev kan höra det. Deltagandet är helt och hållet frivilligt men dock är närvaro ett krav. Bertil säger att detta är så på grund av ordningsskäl och skolans uppsiktsansvar över elevernas skoltid. Han nämner här *Skolverkets* skrivelser om konfessionella inslag i utbildning på konfessionella skolor. Bertil nämner även den skolgudstjänst skolan har som kallas *chapel* och är på 30 minuter varje torsdag och som leds av skolpastorn. Skolan har även en extra religionsundervisningstimme på 40 minuter där kursplanen i religion följs till punkt och pricka men med fokus på enbart världsreligionen kristendom.

Inför påsklovet säger Bertil att skolan brukar ha påsktema på eftermiddagen på skärtorsdagen. Detta innebär att eleverna pysslar samt får en föreläsning om den kristna historien om tiden när Jesus levde.

Styrdokument

På Blockskolans hemsida står det tydligt att skolan har en konfessionellt kristen inriktning som präglas av musik och idrott. Detta innebär enligt skolan att den präglas av kristna värderingar. Detta ska ge en god grund för arbetet i skolan och därmed skapa en positiv människosyn vilket i längden ger goda förutsättningar i relationen mellan föräldrar, elever och

⁵⁹ Kristna Skolan Ormens
<http://www.kristnaskolanOrmens.se/om-Ormens/>
Hämtat: 2017-01-30

lärare. Skolan vill ge eleverna kvalitativa kunskaper, stimulera dem att utveckla hela sin potential, fostra dem till ansvarskännande samhällsmedborgare samt hjälpa dem att utveckla bra karaktärsdrag och hjälpa dem hitta rätt väg för sina liv. Genom bibliska principer och värderingar ges goda grundförutsättningar för eleverna att möta livets påfrestningar och utmaningar senare i livet. Skolan värdesätter och förstärker egenskaper som flit, generositet, respekt, ordning och tjänstvillighet.⁶⁰

I Blockskolans kvalitetsarbets rapport står det att skolans religionslärare och pastor deltog under våren 2014 i ett kunskapsbyte med Södermalms kristna skola i Stockholm med den avsikten att höja och säkra kvaliteten gällande konfessionalitet, kristendomsundervisning och kristen profil.⁶¹

Analys

Religionsundervisning

All undervisning i skolan ska vara icke-konfessionell⁶² men en skola får vara konfessionell och alla dessa tre skolor har en öppet uttalad kristen profil. Men oavsett om skolan är konfessionell eller inte måste den följa skolverkets kursplaner och genom att de tre lärarna säger att de bland annat arbetar med de fem världsreligionerna samt andra livsåskådningar så uppfyller de flera mål med religionsämnet för högstadiet. Berglund och Larsson skriver att alla skolor måste dels följa de nationella kursplanerna och dels leva upp till den nationella läroplanens värdegrund.⁶³ Lärarna väljer att ta upp i princip samma saker om de fem världsreligionerna och två av lärarna poängterar också att allt sker på ett likvärdigt sätt samt att alla världsreligioner får lika mycket utrymme. Enligt skolverket behöver inte alla kunskapsområdets punkter väga lite tungt utan ska ses som byggstenar där läraren själv strukturerar upp undervisningen.⁶⁴ Detta gör att en viss övervikt på kristendom, islam och

⁶⁰ Blockskolan
www.Blockskolan.se

Hämtat: 2017-02-19

⁶¹ Blockskolan
www.Blockskolan.se

Hämtat: 2017-02-19

⁶² Skolverket
<http://www.skolverket.se/skolutveckling/vardegrund>

Hämtat: 2017-03-08

⁶³ Berglund & Larsson, s 11

⁶⁴ Skolverket, *Kommentarer till kursplanen i religionskunskap*, s 11

judendom anses av skolverket som helt rimligt.⁶⁵ Trots att skolverket uttalar detta säger två av lärarna att de väljer likvärdigt utrymme medan Oskar viker 50 % av tiden på religionsundervisningen på kristendomen. Detta strider direkt mot skolverkets rekommendationer av de olika världsreligionernas utrymme samt att undervisningen inte är icke-konfessionell då jag anser Oskar lär eleverna in i en religion snarare än om samt att kristendomen får ett för stort utrymme i undervisningen och de andra religionerna klumpas ihop till en. Jenny Berglund skriver att riktlinjerna för den svenska skolan innebär icke-konfessionell snarast att religiösa åskådningar i religionsundervisningen ska presenteras på ett neutralt sätt. Alltså finns det plats för religion i skolan. Termen innebär inte att skolan ska vara värdenneutral. Skolan ska inom alla ämnen och i alla situationer förmedla den värdegrund som finns uttalad i läroplanen.⁶⁶ Detta är något som jag anser inte Oskar gör. Vidare skriver Berglund att om en friskola har konfessionell profil betyder det inte att religionsundervisningen i den egna religionen får ersätta den undervisning som krävs i det offentliga skolväsendet. Målen för de nationella kursplanerna i religionskunskap måste nås även i friskolan. Det faktum att skolan har en religiös profil får inte inverka på undervisningens objektivitet.⁶⁷ Oskar nämner att han gav ett helt block åt judendomen som till stor del är väldigt lik kristendomen. Genom att exkludera andra religioner som finns i Sverige missas mycket av olika kulturer, traditioner, symboler, högtider med mera vilket i förlängningen förhoppningsvis leder till kunskap som kan minska främlingskap och öka samförstånd och tolerans då vi lever i en global och komplex värld. Även kan kunskaper i religion kanske undvika stereotypa och fördomsfulla tankar om varför människor lever och tänker olika. Skolverket skriver i en forskningsrapport att ”Elever ska utvecklas och leva i en komplex och mångkulturell värld. De behöver därför orientera sig och få kunskap för att klara samhället”⁶⁸. I denna rapport står det även ”Man behöver också ha perspektiv på vilka konsekvenser ens egna val kan få för andra, och förstå att man kan resonera på olika sätt beroende på vilken livsåskådning man har och vilket samhälle man lever i”⁶⁹. Skolverket

⁶⁵ Skolverket, *Kommentarer till kursplanen i religionskunskap*, s 22

⁶⁶ Jenny Berglund, s 85

⁶⁷ Jenny Berglund, s 89

⁶⁸ Skolverket, *Att förstå sin omvärld och sig själv – Samhällskunskap, historia, religion och geografi.*, s 10

https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D3137

Hämtat: 2017-03-08

⁶⁹ Skolverket, *Att förstå sin omvärld och sig själv – Samhällskunskap, historia, religion och geografi*, s 16

https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D3137

nämner faran med att ha ett etnocentriskt perspektiv då andra religioner kan bli stereotypa med exotiska inslag. Därför måste läraren fundera över hur religionerna framställs och varför man väljer att lyfta fram det man gör.⁷⁰

Värdegrundsarbete

Mycket av det skolornas skriver på hemsidorna för att sälja in sin profil tar avstamp i värdegrundsorden. Hattskolan nämner ansvarstagande, medmänsklighet samt alla människors lika värde inför Gud. Vidare står det att alla religioner ska respekteras. Jag anser att genom att skolan skriver ”inför Gud” exkluderar detta vissa elever då alla religioner inte har en Gud. Skolan arbetar aktivt med jämställdhet, sexualitet och människans okränkbarhet och skolans arbete genomsyras av den gyllene regeln. Utifrån vad som går att läsa i likabehandlingsplanen bedriver Hattskolan ett genomtänkt och välorganiserat värdegrundsarbete i skolan som arbetar med alla begreppen i skolans värdegrund. Skolan har även ordningsregler som är uppbyggd efter några av värdeordsbegreppen. Ormens kristna skolas hemsida nämner den kristna värdegrunden och trycker speciellt på den gyllene regeln.

Mobbing är ett återkommande tema för alla tre skolor och de arbetar förebyggande. Efter tolkning av intervjuerna anser jag att mobbing var ett större problem på Ormens Kristna skola än på de andra skolorna då personalen inte mäktat med och att flera elever kommit med en klump i magen till skolan.

Skolorna refererar dessa värdegrundsord till kristendomen. Christina Osbeck skriver att mycket talar för att de värden en människa kommer att försvara och gestalta är beroende av ett socialt och kulturellt sammanhang.⁷¹ Eleverna ingår i skolan i ett kristet sammanhang. Robert Thornberg skriver om den tanke som finns om det formbara barnet där barnet kan formas eller omvandlas till något som det ännu inte är. Denna tanke går ut på att om barn får följa etiska regler så utvecklar de även etiska förmågor. Thornberg lyfter fram att skolan måste ha fasta rutiner, ställa krav och stå för ordningen för att genom detta kunna bli en lugn

Hämtat: 2017-03-08

⁷⁰ Skolverket, *Att förstå sin omvärld och sig själv – Samhällskunskap, historia, religion och geografi*, s 16
https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D3137

Hämtat: 2017-03-08

⁷¹ Osbeck, Christina. *Värdegrund i skolan - Uppdrag, elevperspektiv och didaktiska reflektioner*. I Colnerud, Gunnel & Häggglund, Solveig (Red). *Etiska lärare - moraliska barn forskning kring värdefrågor i skolans praktik: värdepedagogiska texter II*, Linköpings universitet, Institutionen för beteendevetenskap, 2004, s 10

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-33388>

Hämtat: 2017-03-08

och trygg plats. Eleverna förväntas att underordna sig dessa regler.⁷² Alla dessa skolor har ordningsregler eller trivselregler där den gyllene regeln är framträdande på två. På Hattskolan måste eleverna skriva under ett kontrakt där de bland annat står att barnen måste ha ett vårdat språk.

Flera av rektorerna och skolans hemsidor syftar även till elevernas framtid som vuxna då de genom skolans kristna profil ska ha tillskansat sig vissa kristna egenskaper som skolan förmedlar som respekt och ansvar och Ormens Kristna skolas profil går ut på att den kristna värdegrunden ska bidra till en skapande och trygg skolmiljö. Skolan ska fostra eleverna till goda karaktärer som tar ansvar, lär sig ordning och respekt och disciplin i en tolerant, vänlig och kärleksfull miljö. Detta kan ses precis som Aretuns avhandling visar att även denna studie, utifrån skolornas hemsidor, att skolornas religiösa uppfostran var uppdelad i två teman där den ena var att forma barnen i deras pågående barndomsfas och lära dem kristna värderingar och kristendom och att det andra temat var att ha siktet inställt på vilka de skulle bli som vuxna.⁷³

Varför kristen skola behövs

Alla tre lärare är eniga om att kristna skolor behövs. Stefan menar att denna skolform skapar ett andningshål för barnen, Oskar menar att det är samhällets påtryckningar som skapat kristna skolor och Bertil lyfter fram föräldrarnas önskan efter en skola med kristen profil och värdegrund. Berglund och Larsson skriver att många som väljer religiösa friskolor menar att religionen inte endast skall begränsas till det privata livet utan religionen skall genomsyra hela livet. Etableringen av religiösa friskolor kan därför ses som en protest mot det svenska sekulära samhället.⁷⁴ Religion i skolan är inte något som enbart kan begränsas till klassrummet eller religionsundervisningen. Vad som händer på raster, vad man äter för mat, hur man klär sig eller hur relationen ser ut mellan pojkar och flickor är områden som kan handla om religion.⁷⁵ Även argumentet att en skola med få elever gör att eleverna blir sedda och kan få mer tid av pedagogerna i klassrummet och personaltäthet per barn nämns av lärarna samt på skolans hemsida. Ormens Kristna skola beskriver sig själva som en småskalig

⁷² Thornberg, Robert. Lärarens fostrande roll i den värdepedagogiska praktiken. I Colnerud, Gunnel & Hägglund, Solveig (Red). (2004) *Etiska lärare - moraliska barn forskning kring värdefrågor i skolans praktik : värdepedagogiska texter II*. Linköpings universitet, Institutionen för beteendevetenskap, 2004, s 88
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-33388>

Hämtat 2017-03-08

⁷³ Aretun, s 13

⁷⁴ Berglund & Larsson, s 14

⁷⁵ Berglund & Larsson, s 13

skola. Aretuns forskning om den muslimska skolan nämner samma saker där synen på den konfessionella skolan av rektorer och föräldrar betraktas som ett sätt att undvika en rad problem som barnen och föräldrarna kunde möta i en kommunal skola. Aretun nämner här problem som rasism och diskriminering, låga skolresultat och brist på moralisk och religiös fostran.⁷⁶ Min betydligt mindre studie visar på att moralisk och religiös fostran stämmer överens då Stefan menar att skolan kan ge barnen en chans att få vara kristna utan att bli ifrågasatta. Precis som nämnts tidigare lyfter skolorna fram tydligt att skolorna genomsyras av den kristna värdegrunden och att skolan ska fostra eleverna till att bli ordningsamma, ansvarstagande och disciplinerade individer och att den kristna värdegrunden bidrar till en trygg skolmiljö. Aretun nämner i sin avhandling att de muslimska föräldrarna också hade denna syn på skolan som fostringsanstalt.⁷⁷ Vidare skriver hon ”Även om barnuppfostran och socialisation till form och innehåll varierar i tid och rum så utmärks sådana processer av en vilja hos vuxna att forma barn till vad som för dem utgör önskvärda sociala och vidare samhällseliga personer”⁷⁸. En viktig önskvärd social aspekt Aretun nämner som var viktig för muslimska föräldrar var respekten för föräldrarna.⁷⁹ För Blockskolan är det också viktigt signaler att genom kristna värderingar så skapas goda relationer mellan barn och förälder vilket överensstämmer med Aretuns forskning om muslimska friskolor.

Religionens plats i skolan

Berglund skriver att i de flesta fall innebär konfessionell profil att skolan lägger till särskilda ämnen, till exempel, koranläsning, bibelundervisning eller morgonandakt.⁸⁰ Så är fallet i alla de tre skolor jag intervjuat. En lektion i veckan har alla tre skolor ett pass i kristendomskunskap. De tre lärarna poängterar alla att detta pass är fristående från övrig religionskunskap. Berglund och Larsson skriver att om religiösa friskolor tillhandahåller undervisning i den egna religionen får detta således inte ersätta religionskunskapsundervisningen⁸¹ då målen för de nationella kursplanerna i religionskunskap måste nås även i friskolan.⁸² Dessa extra lektioner i kristendomskunskap kallas på två av skolorna för skolans val. Lärarna säger att denna undervisning bygger mycket på livskunskap där fokus ligger på att stärka eleverna i deras kristendomsundervisning. Två av skolorna

⁷⁶ Aretun, s 234

⁷⁷ Aretun, s 235

⁷⁸ Aretun, s 235

⁷⁹ Aretun, s 131

⁸⁰ Berglund, s 89

⁸¹ Berglund & Larsson, s 11

⁸² Berglund Jenny, s 89

genomsyras även av det kristna ordspråket att det du vill att andra ska göra mot dig ska du göra mot dem.

Blockskolan, till skillnad för de andra skolorna, genomför även en kortare gudstjänst enligt Bertil en gång i veckan. Huruvida dessa är frivilliga framgår inte. Berglund och Larsson skriver att friskolornas undervisning inte får vara indoktrinerande eller tendentiös.⁸³ Genom att ha en gudstjänst under skoltid kan skolan till viss del anses vara partisk och ensidig.

Alla lärare jag intervjuat säger att det sker en morgonsamling varje dag och att det under dessa stunder bes för dagen samt sägs något tänkvärt. Eleverna får även en chans att själva uttrycka en önskan om de vill be för något. Skolorna skriver på sina hemsidor att de genom att skolan genomsyras av kristendomens värderingar ska det skapa goda förutsättningar för vuxenlivet samt skapa en positiv människosyn. Skolverket nämner denna syn som en mer existentiellt tolkande religionsundervisning då dess syfte är att skapa reflekterande individer som på ett individuellt plan kan bli goda medmänniskor.⁸⁴ Vidare menar Skolverket att forskning om denna religionsdidaktiska syn bygger på att lära eleverna av något snarare än att lära om.⁸⁵ Berglund lyfter också fram detta i sin forskning att en religiös friskola som har extra timmar med konfessionell religionsundervisning fostrar eleverna *in* i en religion, det vill säga lär eleverna hur man praktiserar en specifik religion⁸⁶. Skolverket skriver att;

En undervisning som fokuserar på existentiella och etiska frågor kan dels innebära att man undervisar ur ett religionsperspektiv, dels utifrån mer generella frågor om livet. Det sistnämnda innebär att läraren behöver goda kunskaper om till exempel etiska teorier, livskunskap och biologi eftersom frågor som död, abort eller dödshjälp kan vara aktuella. Läraren behöver vara en god samtalsledare med förmåga att ställa frågor, väcka diskussioner, problematisera och medvetandegöra olika perspektiv så att eleverna utvecklar ett kritiskt tänkande.⁸⁷

⁸³ Berglund & Larsson, s 11

⁸⁴ Skolverket, s 89

https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D3137

Hämtat: 2017-03-08

⁸⁵ Skolverket, s 89

https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D3137

Hämtat: 2017-03-08

⁸⁶ Berglund & Larsson, s 9

⁸⁷ Skolverket, s 90

I min undersökning säger lärarna att just dessa morgonsamlingar fokuserar på livsfrågor men hur den genomförs, vad som tas upp, syftet och elevdeltagande saknas. Enbart läraren Bertil lyfte fram att dessa samlingar var frivilliga men att närvaro krävdes.

Min undersökning precis som Aretuns avhandling visade om den muslimska skolan, ska barn inte heller på kristna skolor växa vilt utan formas till kristna individer.⁸⁸ Det är även en svår balansgång mellan vad som är konfessionellt och icke.

Vidare forskning

Ett forskningsområde är att genomföra en jämförelse med icke-konfessionella högstadieskolor för att se hur de arbetar med religionsundervisning, värdegrundsarbete samt se hur kristendomsinslag kan återfinnas i skolans fast de är icke-konfessionella.

En intressant aspekt är att gå djupare på dessa skolor genom att genomföra fältstudier för att genom dessa se hur skolorna och lärarna bedriver religionsundervisning och inte bara om. Vidare skulle även eleverna få komma till tals med hur de ser på frivilligheten, skolans profil och religionsundervisningen i stort.

Ytterligare ett område är att forska hur likabehandlingsrapporter ser ut och eventuellt göra en jämförelse. Vidare går det undersöka hur olika skolor väljer att fortbilda personal inom olika värdegrundsfrågor.

Sammanfattning

Den stora anledningen till denna undersökning är att en av mina bästa vänner gick på en kristen friskola och jag själv på en kommunal skola. Jag ville undersöka hur religionen genomsyrar några kristna friskolor.

Syftet med denna uppsats var att undersöka hur religionsundervisningen framställdes av lärare när det kommer till urval och genomförande i kristna konfessionella skolor. Vidare studerades hur skolorna och lärarna framställde hur religion genomsyrade den dagliga

https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D3137

Hämtat: 2017-03-08

⁸⁸ Aretun, s 235

verksamheten. Ytterligare en aspekt som undersöktes var hur etik inom religionsämnet framställdes och hur arbetet med skolornas värdegrund genomfördes.

De frågor som ställdes var; Vad och hur lyfter lärare på en kristen skola fram andra religioner i religionsundervisningen? Vad och hur arbetar lärarna med kristendomen under religionsundervisningen samt andra aktiviteter? Hur arbetar den konfessionella skolan med värdegrund och etik?

De tidigare forskningarna som tittades på var Jenny Berglund avhandling om friskolorna etablering i Norden med fokus på den muslimska. Hon kom fram till att föräldrar valde dessa friskolor på grund av utanförskap och att skolorna underlättade för att kunna leva i en islamsk kontext och bli en traditionsförmedlare. Göran Åbergs forskning handlade om den kristna friskolan Strandskolans etablering i Jönköping. Åberg skriver om skolans mobbningsplan, värdegrund, religionsundervisning samt hur den extra kristendomsundervisningen genomsyrar skolans verksamheter. Robert Thornbergs artikel *Lärarens fostrande roll i den värdepedagogiska praktiken* diskuterar idén att skilda synsätt på fostran, barn och moral tillsammans skapar olika logiker för den fostrande rollen en lärare eller pedagog för. Björn Falkevall skriver i sin avhandling om livsfrågor inom religionskunskapen. Syftet med hans studie är att bland annat undersöka vilken roll livsfrågor har i undervisningen inom religionskunskap. Hans slutsats är att nästan allt kan ses som livsfrågor då ämnet är oerhört flexibelt.

När det kom till metod valdes tre skolor ut på nätet som öppet skrev att de hade en kristen konfessionell inriktning, att det på skolornas hemsidor fanns att hitta likabehandlingsplan samt värdegrundsarbete och att en lärare kunde vara med på en intervju som skedde över dator eller på deras skola. Den centrala delen av uppsatsen baseras på halvstrukturerade livsvärldsintervjuer med förbestämda intervjufrågor där samtalen spelade in. Material har delvis transkriberats men analyserats i sin helhet.

De tre lärarna som intervjuades var Henrik, Oskar och Bertil. Henrik anser att en kristen skola behövs för att det erbjuder ett andningshål för många troende barn samt den kristna värdegrunden som genomsyrar undervisningen och samvaron. Oskar berättar att varför de startade en kristen skola hängde ihop med den andan som rådde då. Det hade precis blivit tillåtet för konfessionella skolor och det var väldigt starka protester i samhället att kristendomsundervisningen hade plockats bort som skolämne 1969. Bertil anser att en kristen friskola behövs för att kunna svara på den efterfrågan som finns.

Uppsatsen teori bygger på Åsa Aretuns tankar om barn och vuxnas syn på en muslimsk friskola. Hon argumenterar för att skolans makt att forma barns personer genom uppfostran är

relativt liten och barn formar sig själva då de är sociala aktörer. Om skolans religiösa uppfostran skriver Aretun att den var uppdelad i två teman där den ena var att forma barnen i deras pågående barndomsfas och att det andra temat var att ha siktet inställt på vilka muslimska personer dessa skulle bli som vuxna. På den muslimska skolan skulle barn inte växa vilt utan formas till muslimer. Barnen skulle uppfostras till disciplinerade, ansvarstagande och ordningssamma individer. Aretun skriver att dessa egenskaper är en vilja hos vuxna att forma barn till vad som är önsvärda sociala normer. När det kommer till den muslimska skolans sätt att undervisa om normer och värden förväntade sig skolan att barnet genom internaliserade skolkunskaper skulle kunna forma sig till muslimska individer i samklang med ett modernt samhälle. Enligt Aretun sker ett barns personskapande i det sociala umgänget den tillbringar mest tid med och i, alltså familjen och vännerna och inte i skolan bland lärarna. Under de två lektionerna i veckan som var vikta åt islam bestod mycket av den undervisningen att memorera, recitera, förstå och praktisera religiös text. Ofta tog rektorn upp ett ämne som sedan diskuterades högt i klassen samt att han drog paralleller till de heliga texterna.

Uppsatsens bakgrund går igenom begreppen värdegrund och värdegrundsarbete utifrån Skolverkets beskrivning där skolan vilar på människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan könen och solidaritet mellan människor. Skolverket beskriver värdegrundsarbetet utifrån orden *om*, *genom* och *för*. Bakgrunden tar även upp de samhällsorienterade ämnenas kursplaner där bland annat saker som etik och moral nämns. Vidare beskrivs religionskunskapens historia från 1969 och framåt samt vad skolverkets skriver att religionsämnet ska innehålla.

När det kommer till resultat säger alla tre lärare att de arbetar i huvudsak med de fem världsreligionerna och alternativa religioner. Inom kristendomen och etik/moral tar lärarna upp i princip samma saker och arbetar på liknande sätt. Även när det kommer till värdegrundsarbete påminner skolorna om varandra både vad gäller vad de tar upp som mobbing, jämställdhet och lika värde samt arbetssätt. Den lärare som avvek från de andra var Oskar då han undervisade om kristendomen betydligt mer än de andra två. Kristendomens närvaro på skolorna skedde genom morgonsamlingar som påminde om varandra vad gällde innehåll och längd. Skolorna hade även var sin extra kristendomslektion. Broskolan hade utöver detta även en skolgudstjänst en gång i veckan.

I analysen kom jag fram till att två av skolorna följde kursplanen för religionen medan en skola hade för mycket kristendomsundervisning. När det kommer till värdegrundsarbetet anser jag hattskolan exkludera vissa elever då de skriver att alla religioner ska accepteras men

ändå nämner att människan har lika värde inför Gud, trots att alla religioner inte har en Gud. Både rektorer och skolornas hemsidor syftar till att fostra barnen till att bli duktiga och ansvarstagande vuxna, visa respekt och bli toleranta. Blockskolan kan genom att ha en gudstjänst i veckan anses som ensidig och partisk. Min undersökning precis som Aretuns avhandling visade om den muslimska skolan, ska barn inte heller på kristna skolor växa vilt utan formas till kristna individer. Det är även en svår balansgång mellan vad som är konfessionellt och icke.

Källförteckning

Otryckta källor

Blockskolan

<http://www.Blockskolan.se/>

Hämtat: 2017-02-19

Europakonventionen, mänskliga rättigheter

<http://www.humanrights.se/wp-content/uploads/2012/01/Till%C3%A4ggsprotokoll-1-7-till-Europakonventionen-om-de-manskliga-rattigheterna.pdf>

Hämtat: 2017-01-24

Evangeliska frikyrkan

<http://www.efk.se/>

Hämtat: 2017-03-06

Hattskolan

<Http://Hattskolan.se/home/om%20Hattskolan.html>

Hämtat: 2017-02-07

Jesper Caron

<http://www.jespercaron.se/>

Hämtat: 2017-02-06

Katarinaskolan

<http://www.katarinaskolan.se/om-skolan/>

Hämtat: 2017-01-24

Liber

<https://www.liber.se/Grundskola/Grundskola-ar-6-9/Religionskunskap/Grundlaromedel/SO-Serien-Religion/>

Hämtat: 2017-02-06

Osbeck, Christina (2004). Värdegrund i skolan - Uppdrag, elevperspektiv och didaktiska reflektioner. I Colnerud, Gunnel & Hägglund, Solveig (Red). *Etiska lärare - moraliska barn forskning kring värdefrågor i skolans praktik: värdepedagogiska texter II*, Linköpings universitet, Institutionen för beteendevetenskap, 2004

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-33388>

Hämtat: 2017-03-08

Rönström Niclas, Moralisk pluralism alltid redan i pedagogisk praktik. I *Etiska lärare – moraliska barn. Forskning kring värdegrundsfrågor i skolans praktik. Värdepedagogiska texter II*, Gunnel Colnerud och Solveig Hägglund (red) Linköping Universitet, 2004

<http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:254211/FULLTEXT01.pdf>

Hämtat: 2017-01-31

Skolverket

<http://www.skolverket.se/skolutveckling/vardegrund>

Hämtat: 2016-11-19

Skolverket

http://docreader.readspeaker.com/docreader/index.php?jsmode=1&cid=bwudq&lang=sv_se&url=http%3A%2F%2Fwww.skolverket.se%2Fom-skolverket%2Fpublikationer%2Fvisa-enskild-publikation%3F_xurl_%3Dhttp%253A%252F%252Fwww5.skolverket.se%252Fwtpub%252Fws%252Fskolbok%252Fwpubext%252Ftrycksak%252Fblob%252Fpdf2575.pdf%253Fk%253D2575&referer=http%3A%2F%2Fwww.skolverket.se%2Fom-skolverket%2Fpublikationer%2Fvisa-enskild-publikation%3F_xurl_%3Dhttp%253A%252F%252Fwww5.skolverket.se%252Fwtpub%252Fws%252Fskolbok%252Fwpubext%252Ftrycksak%252FRecord%253Fk%253D2575&v=

Hämtat: 2016-11-29

Skolverket, *Att förstå sin omvärld och sig själv – Samhällskunskap, historia, religion och geografi.*

https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D3137

Hämtat: 2017-03-08

Strandskolan

<http://www.strandskolan.nu/>

Hämtat: 2017-01-24

Sävsjö kristna skola

<http://www.savsjokristnaskola.nu/laddaner.html>

Hämtat: 2017-01-24

Thornberg, Robert. Lärarens fostrande roll i den värdepedagogiska praktiken. I Colnerud, Gunnel & Hägglund, Solveig (Red). (2004) *Etiska lärare - moraliska barn forskning kring värdefrågor i skolans praktik : värdepedagogiska texter II.* Linköpings universitet, Institutionen för beteendevetenskap, 2004, s 88

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-33388>

Hämtat 2017-03-08

Tryckta källor

Aretun Åsa, *Barns "växa vilt" och vuxnas vilja att forma – Formell och informell socialisation i en muslimsk skola,* Linköpings universitet, 2007

Berglund Jenny, muslimska friskolor i Norden. I *Religiösa friskolor i Sverige – Historiska och nutida perspektiv,* Jenny Berglund och Göran Larsson (red) Studentlitteratur, 2007

Falkevall Björn, *Livsfrågor och religionskunskap – En belysning av ett centralt begrepp i svensk religionsdidaktik,* Stockholms universitet, 2010

Kvale Steinar & Svend Brinkmann, *Den kvalitativa forskningsintervjun,* Studentlitteratur AB, Lund, 2014

Stensmo Christer, *Vetenskapsteori och metod för lärare – en introduktion*, Uppsala, 2002
Svensson Per-Gunnar & Bengt Starrin (red), *Kvalitativa studier i teori och praktik*, Lund, 1996

Thornberg, Robert, Lärarens fostrande roll i den värdepedagogiska praktiken. I *Etiska lärare - moraliska barn forskning kring värdefrågor i skolans praktik: värdepedagogiska texter II*. Colnerud, Gunnel & Hägglund, Solveig (Red), Linköping Universitet, 2004

Åberg Göran, Kristen friskoleverksamhet i Jönköping. I *Religiösa friskolor i Sverige – Historiska och nutida perspektiv*, Jenny Berglund och Göran Larsson (red) Studentlitteratur, 2007

Bilaga 1

Intervjufrågor

- Berätta om dig själv
 - Vilken utbildning har du?
 - Hur länge har du arbetat på denna skola?
 - Är du själv praktiserande kristen?
 - Varför behövs en kristen skola?
 - Hur motiverar ni potentiella elever att gå?
 - På vilket sätt kan ni som skola vara kristen?
 - Vad har skolan för huvudman?
-
- Vilka religioner förutom kristendomen väljer du att ta upp under religionsundervisningen?
 - Vad väljer du att lyfta fram när du pratar om dessa religioner?
 - Hur undervisar du om dessa religioner?
 - Återkommer du till någon av dessa religioner igen eller är de avslutade kapitel?
 - Vad väljer du att lyfta fram när det kommer till kristendomen?
 - Hur arbetar du med kristendomen och dess olika riktningar?
 - Vilket utrymme får de olika religionerna under religionsämnet?
-
- När det kommer till etik. Hur arbetar du med det ämnet?
 - Hur arbetar skolan med värdegrund?
 - Får värdegrund och etik enskilt utrymme under religionsundervisningen?
 - Under etik och värdegrundsarbetet både i klassrummet och under exempelvis temadagar. Vilka delar får mest utrymme (ex: mobbing, sexualitet, jämställdhet)?
-
- Har ni gemensamma samlingar? Om ja, hur ser dessa ut?
 - Har ni några temadagar på skolan, om ja berätta om dessa? Vad de innehåller, genomförs, avslutning, utvärdering.
 - Hur kan man som elev förstå att skolan är en konfessionell sådan?